

Fra bagside til byliv

Jomfrustiprojektet i Haderslev Kommune begyndte som en plan om at forbinde bymidte, havn og klimatilpasning. Næsten ti år senere er det blevet et sted, hvor mennesker mødes og hænger ud. Og hvor en langsigtet vision har sat retning for byens udvikling og vist, hvordan vedholdenhed, samarbejde og høje ambitioner kan forandre en bydel fra grå til blågrøn og levende.

Jomfrustiprojektet er nomineret til Byplanprisen 2026. Vi har besøgt stedet og talt med to af dem, der har stået for udviklingen.

Af Hannah Lund, projektleder,
Dansk Byplanlaboratorium

Det er en ganske almindelig junidag.

Da juryen ankommer til Jomfrustien, er en gruppe i gang med udendørstræning i kanten af byparkens grønne strøg. Der prustes og svedes og træningsmusikken sætter en livlig stemning.

Langs vandet har et par slået sig ned på en af bænkene, mens andre passerer gennem området på cykel.

Den store himmel spejler sig i vandfladen i de store regnvandsbassiner, som omkranses af blomstrende valmuer og planteliv. Ved parkens begyndelse rækker en let, transparent platform med et lille overdække ud over vandet. Træder man ud på den, bevæger konstruktionen sig en smule under fødderne.

Et øjeblik føles det, som om man står direkte på vandet.

"... og i foråret dannede Vandets Plads på fineste vis rammen om en bryllupsvielse" fortæller Lene Lindberg Marcussen, som er afdelingsleder for Plan i Haderslev Kommune.

Lene viser os rundt i området og besøget synliggør hurtigt, hvad Jomfrustiprojektet har sat i gang. Det blågrønne strøg mellem den historiske bymidte og havnen er blevet en naturlig del af byen. Et sted, hvor mennesker passerer, mødes, bliver hængende og samles til både større og mindre arrangementer.

Men for bare få år siden var det svært at forestille sig.

Vandets Plads. Et nyt samlingssted i byen, hvor vand, ophold og aktivitet mødes.

FOTO: HADERSLEV KOMMUNE

Fra bagside til forside

Da arbejdet med Jomfrustiprojektet begyndte, var Haderslevs havn allerede under forandring. Den tidligere erhvervs-havn var ved at udvikle sig med nye boliger, men forbindelsen til den historiske bymidte haltede. Mellem de to lå et område – Jomfrustien – der var præget af trafik, asfalt, parkeringspladser og et blandet erhvervmiljø, der i højere grad skilte byen ad, end bandt den sammen.

”Vi stod lige pludselig med en ny bydel på havnen, og så havde vi den historiske bykerne, som kunne komme til at ligge lidt fragmenteret. Imellem de to lå det her meget blandede erhvervsområde.” fortæller Jens-Kristian Mikkelsen, som er projektleder for Jomfrustiprojektet i Haderslev Kommune.

Samtidig stod kommunen over for en anden udfordring.

Jomfrustien og det omkringliggende område ligger i en lavning mellem to større topografiske oplande. Selvom terrænet falder mod fjorden, når regnvandet ikke hele vejen dertil. En naturlig forhøjning midt i området bremser vandets vej, så det samler sig omkring Jomfrustien. Det gør området særligt udsat for oversvømmelser. Området havde derfor brug for en klimatilpasning, så det kunne håndtere de store regnmængder.

Men i stedet for at behandle de to udfordringer hver for sig blev de gjort til afsæt for én samlet vision.

”Vi ville vende området fra at være en

bagside til at blive en forside, få løst klimaudfordringerne og forbinde byen i en ny retning.” fastslår Jens-Kristian.

Formet af flere

Jomfrustiprojektet er resultatet af et særligt tæt samarbejde mellem kommune, forsyningsselskab, rådgivere, erhvervsliv og borgere. Ifølge Lene var det afgørende allerede fra begyndelsen, at projektet ikke blev betragtet som en kommunal opgave alene.

”Man har ikke som kommune tænkt: ’Det her skal vi klare alene’. Man har fået Provas, vores forsyningsselskab, med ombord. Og man har haft en løbende aktørinddragelse, hvor man også har lyttet til aktørerne.”

Vandets Tårn. En let, transparent platform med et lille overdække, der inviterer "ud på vandet".
FOTO: HADERSLEV KOMMUNE

Det betød også, at projektet løbende er blevet justeret. Ikke fordi den overordnede vision ændrede sig, men fordi erfaringer og lokale behov fra borgere og andre lokale aktører blev en del af løsningen.

Som Jens-Kristian fortæller, så er det en væsentlig forklaring på, at lokale aktører i dag fungerer som projektets stærkeste ambassadører. De føler, at de er blevet hørt.

Betydningen af tid

Fra begyndelsen var ambitionerne med Jomfrustiprojektet store. Med en åben arkitektkonkurrence og en efterfølgende masterplan fik kommunen formuleret en fælles vision for området. Den kom til at fungere som et pejlemærke gennem de mange år, projektet var undervejs.

"Hvis det udelukkende var klimatilpasning, der var målet, så kunne det godt

være, at man havde valgt nogle andre tekniske løsninger. Men fordi vi også prioriterer kvaliteten af parken og byrummet og oplevelsen, så spiller det ind på mange af vores valg." fortæller Jens-Kristian.

Undervejs kom både prisstigninger, finansieringsudfordringer og perioder, hvor projektet bevægede sig langsommere end ønsket. Alligevel lykkedes det at fastholde det overordnede greb fra start til slut.

"Det er jo en langstrakt proces. Der har været perioder, hvor vi har skullet arbejde med, hvordan man finder finansieringen, eller hvor det har stået stille i nogle perioder. Og der tror jeg, det har haft stor betydning, at man politisk alligevel har holdt fast i det overordnede greb." fortæller Lene.

For Lene er det ikke kun vedholdenheden, men også muligheden for at tilpasse projektet undervejs, der har været en kvalitet.

"Jeg tror, det er med til, at sådan et projekt bliver modnet undervejs."

"Der, hvor vi har Vandets Plads i dag, havde der i den oprindelige plan været en nord-sydgående forbindelse igennem byen. Men det er jo også noget, der med tiden har modnet sig, og hvor det har vist sig, at der faktisk også er behov for at have et samlingspunkt på den her strækning, hvor der er plads til lidt større aktiviteter og flere mennesker."

For Lene er det et eksempel på, at den langstrakte proces faktisk gjorde projektet bedre. Visionen blev fastholdt, men løsningerne fik lov til at udvikle sig i takt med, at behovene blev tydeligere.

I en tid, hvor projekter ofte vurderes på, hvor hurtigt de kan realiseres, peger Jomfrustien på en anden erfaring. At kvalitet nogle gange opstår, fordi et projekt får lov til at udvikle sig i et tempo, som muliggør, at byen kan være med, sætte sit præg og forme projektet.

Modet til at tænke stort – også som mindre kommune

Jomfrustiprojektet er ikke kun et eksempel på, hvordan klimatilpasning kan håndteres. Det er også et eksempel på, hvad der sker, når tekniske løsninger bliver tænkt sammen med arkitektur, landskab og byliv.

For Jens-Kristian handler det om at turde fastholde ambitionerne. Også når projektet bliver komplekst.

"Turde. Altså virkelig turde."

Han peger på, at kommunen kunne have valgt en mere traditionel, og derfor måske også lidt tryggere tilgang med mindre bassiner og mere tekniske løsninger. I stedet blev der investeret i et landskab, der både håndterer vand, skaber oplevelser og giver byen nye mødesteder.

"Vi kunne jo nemt have lavet nogle mindre bassiner eller noget andet. Men nej, man har turdet sætte barren højt, og vi har faktisk også turdet holde den der."

Mere end en park

Jomfrustiprojektet har ikke blot skabt en ny forbindelse mellem havnen, vandet og den historiske bymidte. Ifølge Jens-Kristian har projektet også været med til at sætte retning for Haderslevs videre udvikling.

"Det er i virkeligheden blevet en form for vækstakse i byen. Når man arbejder med projekter i den skala i en by, kan de være med til at sætte en retning for byens samlede udvikling."

Allerede nu er området omkring Jomfrustien begyndt at tiltrække nye investeringer. Nye erhvervsdrivende, flere boliger. Men for Jens-Kristian og Lene er den måske vigtigste forandring den langsigtede udvikling, der er sat i gang. At kommunen har vist, at en langsigtet vision kan omsættes til virkelighed.

"Når man laver en plan i Haderslev, så er der faktisk en troværdighed over for de mennesker, der tør investere som de første. De ved, at det bliver til noget."

Det er præcis den dynamik, kommunen håbede på, da visionen blev tegnet: At de offentlige investeringer skulle fungere som katalysator for nyt byliv.

Fortællingen om Jomfrustien handler om, hvordan et sted kan skifte rolle i en by. Fra at være et gråt mellemrum, man enten hastede igennem eller parkerede sin bil i, til at blive et sted, man vælger at blive, og hvor man oplever vandet og den topografiske fortælling, som knytter sig til området.

Byplanprisen uddeles af Dansk Byplanlaboratorium og Arkitektforeningen for at hylde projekter, der sætter standarden for god byudvikling.

Vinderen af Byplanprisen 2026 præsenteres på Byplanmødet, der i år afholdes i Rødovre.

Dansk Byplanlaboratorium